

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 87. ANUL XI.

Telegrafu'le este de doua ori pe septemana: joi si Duminica. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu bani gata, prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretiul prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. car' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an 8 fl. era pe o jumtate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 42 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia ora cu 7. cr. sirulu cu litera mici, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Sabiu, Joi 19 Septem. 1863

Invitare de prenumeratiune

la „Telegrafu'le Romanu'le“

pe patrariulu din urma: Octobre, Novembre si Decembre 1863.

Pretiulu abonamentulu pentru Sabiu 1 f. 75 cr.

„ tierra si monarchi'a austriaca 2 f. —

„ tierile din afara 3 f.

Se priimescu si abonamente pe luna cu 1 f. v. a.

Redactiunea si Editor'a „Tel. Rom.“

Diet'a transsilvana.

Siedinti'a XXXIV

tinuta Joi in 12/24 Septembrie 1863.

(Continuare si capetu.)

La ordinea dilei e § 16 din proiectulu regimulu, care se citeste in tote trele limbile. — Sipotariu afla in partea II. a §-lui o clausula forte generala, incatu aceea mai nu se mai pote dice ca se tine de acestu §. Ea adica introduce in proiectulu de lege unu factoru de totu nou, unu pretendinte de dreptu necunoscutu pan'acumu, adica presidie. Presidiulu insa nu-si pote vindica siesi vreunu dreptu eschisivu, nici pote pretinde dispensarea de legea generala; caci presidiulu intr'unu municipiu e aceea, ce este capulu la corpu; si precumu capulu nu pote umbla fara trup, asiá si presidiulu nu pote ave alte legi, decatu acelea ce le are si municipiulu insusi. De aceea in locu de testulu primitivu aru dori a se dice: Asemenea si presidie loru au de a se folosi pe calea presidiala in comunicatiunea oficiosa de limb'a municipieloru respective. — Amendementulu afla sprijinire.

C. Schmidt cere sa esplice aperatorulu regimulu, ce se 'ntielege in § prin terminulu „Jedermann“ (fieciue)? (Representantele regimulu nu e de fatia, se face o pauza; in fine vine si esplica, ca prin fieciue se 'ntielegu respectivii presidie si capi ai municipieloru.) Deci se declara pentru propositionea regimulu, in carea nu vede nici unu prejudetiu pentru municipie, ci numai o usiurare a afaceriloru oficiose.

Schuler-Libloy recomanda §-11 alu comisiunei, apoi reflecta lui Sipotariu, ca nu trebuie puse tote pe cumpan'a cea de auru, si nu trebuie sa fimu atatu de scrupulosi, incatu sa stamu mai a numerá si actele, ca sa nu fie vreunulu mai multu scrisu intr'un'a limba, decatu in cealalta. In fine pentru ce sa nu se dea si presidieloru acelu dreptu, care compete la ori ce partida?

Alduleanu combat pre Schuler-Libloy si accentueza, ca limb'a oficiosa are doue parti: un'a din launtru si alt'a din afara.

C. Schmidt recomanda testulu din proiectulu comisiunei ca mai precisu.

Sipotariu reflecta lui Schuler, ca elu la aducerea amendementulu seu n'a fostu condusu de jalusia nationala, ci numai de consecuinti'a legislatoria, in urm'a careia nu se cade a face distinctiune intre municipiu si presidiulu municipiulu, cu atat'a mai vertosu, caci la § 11 s'a respinsu ori ce amestecu strainu in afacerile municipieloru.

Deci ce s'a hotaritu la § 11 sa se pastreze si aici! afara de aceea in privinti'a limbei nu va fi nici o greutate; pentruca fiacare municipiu 'si va alege un'a limba, care api voa fi firescu si limb'a presidiulu.

Obert priimescu partea antaia din propositionea regimulu, ear in locu de partea a 2 a aceleiasi recomanda § 11 alu proiectulu comisiunei.

Schuler-Libloy ca referinte se 'nvoiescu cu

proponerea lui Obert. — Presidie reasuma si aduce la votare amendementele: 1 a lui Sipotariu remane in minoritate de 39 in contra 48 voturi; a 2 a lui Obert reiesu si se enuncia. Dintre romani votasera in contra lui Sipotariu: Alduleanu, Angyal, Bolog'a, Buleanu, Ladai, Branu, Moldovanu, Lad. Popp, Popoviciu si Puscariu. Se citeste § 17 din proiectulu comisiunei in tote trei limbile.

H. Schmidt propune a se priimi proiectulu regimulu neschimbatu, recunoscendu, ca dreptulu de a se decide limb'a interna a oficielor mai inalte, compete ca dreptu maiestaticu domnitoriulu.

Fogarasy precum municipiulu are dreptu de a-si decide limb'a s'a, asiá si Maiestatii Sele nu putem denega dreptulu de a decide limb'a decasterieloru mai inalte. De aceea densulu priimescu § dupa cum e propusu; ar dori inse ca sa se considere si limb'a magiara, carea e limb'a a duoru natiuni si e un'a dintre cele mai culte, in fine e cunoscuta tuturor patriotiloru, cari au numai catu de pucina inteligintia. Si asiá propune unu amendementu, care suna asiá:

Limb'a interna a oficielor mai inalte etc. la casu de necesitate se va decide de Maiestatea Sea c. r. pe calea ordinatiuniloru cu respectarea usulu legalu de pana acum. Amendementulu nu e spriginitu.

Codru Dragusianu nu pote nici decatu recunosce dreptulu maiestaticu in sensulu espusu de H. Schmidt. Regimulu, dice elu, face apelu la tierra, ca sa-i damu unu feliu de dictatura in privinti'a deciderii limbei. Dar de orece dictatur'a nu e bonu constitutionalu, suntu insa cate odata tempuri, care pretindu dictatur'a, ca unu mediu necesariu; pentru aceea recomanda propositionea regimulu adaugendu insa cuventulu „deocamdata“. Apoi trecendu la specialu si punendu intrebarea, carea din limbile tieriei ar fi cea mai potrivita cu decisiunile §-lui? face o comparatiune intre cele 3 limbi ale tieriei cu preferintiele si scaderile loru, dar nu pote ajunge la resultatu multiamitoriu. Limb'a german'a e limb'a Domnitoriulu, limb'a universalu (Weltsprache), limba ce o vorbescu 40 milioane germani in patri'a loru si pote alte 40 milioane risipite preste tota fati'a pamentulu; insa noi Transilvanenii ne tememu de germanisare. Limb'a magiara e limb'a de mai nainte oficiosa, e vorbita de multi locuitori ai tieriei, in fine pote sa fia si culta, dar tempulu nu o cunosce, insa precum nu vomu germanisarea, asiá nu vomu nici magiarisarea. Mai remane limb'a romana. Acesta o vorbescu 2/3 din locuitorii Tranniei, ea e intielesa mai de toti patriotii; d. Baritiu, ne spune ca are si atatea dictionare, jurnale s. c. si asiá aru fi si destulu de culta; inse fantasma daco-Romaniei n'aru permite priimirea ei. De aceea daru numai 2 cali ar mai remanea: ori adeca se domnesca in terminu (turnu) de 3 seu 5 ani un'a limba in celalaltu terminu cealalta si asiá mai—departe, ori apoi ar trebui sa se 'ntroduca la unu dicasteriu un'a limba, si la altu dicasteriu alt'a. Dar fiindu tote aceste nepracticabile, densulu adopteza proiectulu regimulu, insa cu adausulu „deocamdata.“

Propunerea nu afla sprijinire.

Popoviciu. E unu principiu nedisputabilu, ca ori cine sa se pote folosi de ori care din limbile tieriei. Accelasi dreptu s'a recunoscutu si municipieloru si oficielor. Acum'a venimu la deregatoriile tieriei, a caroru limba oficiosa ear numai tier'a o pote decide. In privinti'a acest'a ne stau inainte articuli din 1791 si 1847; pe bas'a principulu, ca dreptulu acest'a este alu tieriei, densulu ca representante alu tieriei nu pote recunosce, ca acest'a ar fi unu dreptu maiestaticu. Suntu inse 'mprejurari, care impedeza municipiele si comunitatile de a se folosi de drepturile ce le

competu. Si acumu ne aflamu in astfelu de imprejurari, in care limb'a dicasteriloru mai inalte nu se pote hotari, pentru ca inca nu suntu organizate deplinu diregatoriele tiei.

De aceea saluta cu bucuria ide'a cuprinsa in §. 17. ca un'a ce ne scapa de multe curse, in care amu putea cadea. Elu d. e. ca Romanu n'aru fi in stare de a propune alta limba decatu cea romana si fiindu Romanii majoritatea in dieta amu potea si reusi, inse pentru unu astfelu de pretiu nu va sa cumpere acelu resultatu, pentru ca nu va dreptulu seu cu vatemarea dreptului altoru natiuni: ce tie nu-ti place altui'a nu face! (bravo! mai cu seama in centru). Deci sa concedemu acestu dreptu regimului, care sta mai presusu de tote patimele natiunale si care va sci lua mesurile cele mai apte, pentru de a multiami tote pretensiunile.

Deci propune, deciderea limbei interne oficiose a municipieloru tiei si a tribunaleloru tiei, precumu si a comunicatiunei acestoru diregatorii si tribunale intre sine si ai deregatoriiloru aflatoe afara de marele-psincipatu Tranni'a pana la organizarea constitutiunala a acestoru diregatorii, se concede regimului. — Petitiuni cu gur'a si 'n scrisu, opiniuni si voturi seperate se potu concepe si da in fiecarea din cele 3 limbi ale tiei. — E sprijinita.

Schnell propune a se dice, ca limb'a interna oficiosa . . . e limb'a Principelui tiei, in alu carui nume functiunea acele diregatorii; ear deca nu s'aru priimi propunerea acest'a, apoi sa se dica, ca limb'a interna . . . se va decide prin Maiestatea Sea c. r. Apostolica prin calea ordinatiuniloru. Propunerea prima cade, a doua e sprijinita.

Rannicher apera proiectulu regimului.

Schwartz partinesce testulu din proiectulu regimului, care nu impedece nici decatu indreptatirea egala a limbiloru. Densulu crede, ca § intregu aru fi potutu remane afara; ear deca s'a pus, sa se priimesca asi cumu e.

G. Manu. Cestiunea de fatia e forte delicata. Densulu spiritulu §-ului nu lu intielege asi, ca candu regimulu aru tinde la unu felu de dictatura; ci recunoste, ca la aducerea acestei legi trebuie sa conlucre amendoii factorii legislatori; Candu regimulu aru fi aflatu o cale mai potrivita, crede, ca nu si aru fi luat refugiulu la calea ordinatiuniloru. Ca sa se statorosca odata pacea si armonia si sa nu mai remana gole si de aici inainte scaunele din drept'a, partinesce si recomanda propunerea lui Popoviciu, ca multiamitoe atatu pentru regimu, catu si pentru natiunile din tiara.

C. Schmidt esamineza in cuventu mai lungu argumentele aduse in contr'a §-lui din partea unoru si altoru vorbitori, combate propunerea lui Fogarasy si a lui Codru; din amendementulu lui Popoviciu si dintr'alui Eitel lapeda partea antai'a, ear a doua o priimesce din ambe. — In urm'a repetiteloru strigari, ce cereau incheierea desbaterei, se alegu dintre oratorii insinuatii pro si contr'a: Wittstock si Sipotariu; candu Eitel aduce unu amendementu nou, care nu pretinde nici mai multu nici mai putinu, decatu ca comerciulu oficiosu alu celoralte diregatorii si dicasterie intre sine, si cu diregatoriele afara din tiara, sa se porte in limb'a germana, avendu inse voia fie care diregatoriu de a vorbi si a scrie in un'a din limbile tiei. Amendementulu nu afla sprijinire nici chiarn in centru. — Asiadar acum se da cuventu lui

Sipotariu, care aprobeaza provocarea Eppului Fogarasy la legislatiunea de mai nainte si combate pre C. Schmidt, ca candu diet'a de fatia n'aru fi succesorea dieteloru de mai nainte. De n'amu fi succesori adeverati, n'amu ave dreptulu de a aduce legi pentru patria, ci dreptulu aru fi pe partea acelor'a, cari nu recunosc dietei legalitatea esistintiei; suntemu in sa urmatorii legali ai dieteloru transsilvane de mai nainte; avem in mana materialulu ereditu dela parinti, spre a-lu reformá acumu dupa trebuintiele de fatia. Apoi dupa ce se mira, ca Fogarasy nu apera in mesura mai mare drepturile vechi ale tiei, espune, ca densulu nu va egalitati abstracte, ci lucruri practicabile. De Maiestatea Sea nu pote presupune, ca va dá preferintia unei limbi in nefavoreea altor'a, dupa-ce Maiestatea Sea ni a datu atatea probe de ingrijire si iubire parintesca si cu deosebire acumu de curendu prin propositiunea antai'a regesca. La ordinea dilei e unu obiectu alu legislatiunei transsilvane; deaca esamineza densulu motivele aduse inainte, ca sa ne lapedamu de dreptulu nostru constitutiunala, trebuie sa se ntristeze; caci i se pare, ca diferintia intre noi provine din jalusi'a limbiloru, carea ne espune lumei ca nematuri si nntielegatori. Deca noi insine, lasandu-ne dreptulu din mana si predandu-lu ordinatiuniloru fiitoe, insine ne damu testimoniu, ca nu suntemu capaci de cea d'antain virtute cetatiené-

sca de abnegatiune: aturoi documentamu si aceea, ca nu suntemu capaci de viet'a constitutiunala; atunci mai bine sa rogamu pre Maiestatea Sea sa ne ia si constitutiunea. (Bravo! din mai multe parti.) Tier'a, Europ'a privesce la noi! — Recunoste ca suntu greutati la deciderea limbei dicasteriale, in sa nu greutati ne'vingibile. Partinesce amendementulu lui Popoviciu ca unulu ce sustine drepturile legislatiunei si totodata cuprinde credintia, ca municipiele si oficiile voru castigá catu de curendu valoarea loru legala.

Wittstock crede, ca limb'a e numai medjulu desfasurarei ideiloru si alu intielegerei reciproce, si numai in sensulu acest'a pune pretiu pe dens'a. Elu recunoste, ca dreptulu de a decide limb'a dicasteriale compete dietei; in sa nefiindu acumu diet'a in stare a deslegá acesta cestiune, si ca sa nu remana indoiela in privinti'a acest'a, recomanda proiectulu regimului.

Aseminea Rannicher, aseminea Schuler — Libloy in cuventu lungu si insotitu de acclamatii din centru.

Presedintele reasuma; la punerea la votu a amendementeloru se nasce disputa noua pentru ordinea loru; Popoviciu si Dr. Ratiu pretindu, ca amentulu lui Popoviciu e mai aprope de testulu regimului; cas'a aprobéza ordinea enunciatu de Presedintele, si asi vine la votare 1) alu lui Popoviciu, care remane in minoritate de 42 contr'a a 46 voturi. (Din Romani votasera contr'a: Alduleanu, Bolog'a, Branu, Moldovanu, Popu Lad., Puscariu, Dr. Vasiciu), 2) alu lui Schnell cade, 3) proiectulu regimului reese neschimbatu. Cu acestea siedinti'a se 'ncheia la 3 ore 5 min. dupa ameadu. —

Siedinti'a XXXV,

tinuta Vineri in 13/25 Septembrie 1863.

Dupa citirea protocolulu in limb'a romana si verificarea lui se citece §. 18 unguresce, germanesce si romanesce.

Br. Bedeus desfasura in cuventu lungu in modu istoricu ordinatiunile regimului absolutisticu in privinti'a scololoru; in fine afla, ca §-ulu lovesce in autonomi'a bisericeloru si proiectéza stergerea lui. — E sprijinitu. Gull observa, ca propunerea acest'a nu e a lui Br. Bedeus, ci a comitetulu respectivu.

Conte Siuluti inca afla, ca §-ulu vatemala autonomi'a bisericésca si aru dori stergerea §-ului; cu tote acestea crediendu ca Maiestatea Sea va sustine atatu autonomi'a bisericeloru precatu si egalitatea totoru trei limbiloru din tiara, priimesce §-ulu, adaugendu in sa, ca in gimnasiale c. r. de statu sa se propuna ca studii obligate tote trele limbile tiei, ear scolele mai innalte sa fia paritetice. — E sprijinitu.

Cipariu inca pregatise unu amendementu; dar vediendu ca acel'a, de si nu in cuvinte, dar in fiantia consuna cu alu E. S. Mitropolitulu, renuncia la cuventu si-lu priimesce acel'a.

Baritiu recunoste, ca §-ulu n'are locu sub titulu acest'a, cu tote acestea are temeieri de a-lu priimi. Prin art. de lege 55 din 1791., precum si prin art. I. din 1847 — singurii cari vorbescu de scole — se sustine autonomi'a bisericeloru fatia cu scola in tota vigorea, si asi §-ulu acest'a s'aru pote pare nu numai de prisosu, ci si periculosu. Trebuie in sa ne aducemu aminte, ca noi pana 'n 1848. n'amu avutu decatu scole umaniore; de scole de agricultura, de scole reale, comerciale s. a. mai n'amu sciutu. Acestea in sa din natura loru nu se potu supune bisericiei, cu atata mai putinu, caci in Tranni'a suntu siese biserici, care tote aru pretinde supraveghiarea acestoru scole. Deci prin §-ulu acest'a nu se vatemala autonomi'a bisericeloru. Deca noi de frica, ca statulu, zidindu-ne vreo scola, ne va impune si limb'a germana, amu sterge §-ulu, tocmai prin acest'a amu deschide calea impunerei unei limbe. — Priimesce §-lu si si amendementulu lui Siuluti in partea d'antain, ear in partea adou'a numai atunci, candu va sci anumitu, ce se 'ntielege prin „pariteticu.“

Schuller la nceputu a fostu in contr'a §-ului, acum nu i se pare de prisosu, si asi partinesce pastrarea lui. Ear catu pentru gimnasiale de statu, sa avem grija, caci noi suntemu diet'a tiei, nu a statulu.

Br. de Siagun'a dejudeca §-ulu acest'a in legatura cu legile de mai nainte ale tiei, care sustinu cu energia autonomiile bisericiloru si recunosc ingrijirea de ele ca o parte intregitoe a acestei autonomii. Densulu aru fi doritu, ca autonomi'a acest'a sa se fia sustinutu dupa legile de mai nainte, ear in privinti'a scololoru, ce le va infianta statulu sa se fia adusu unu §. deosebitu.

Dr. Vasiciu cugeta, ca §-ulu are sa denumésca numai limb'a, si mai departe si mai multu nimic'a. Autonomi'a bisericeloru prin §-ululu acest'a nu se vateama. De aceea densulu spriginesce pastrarea lui, si cá sa fia liniscirea deplina, propune unu adausu: ca deca se voru infiintia scólele acestea de statu, limb'a de invetiamentu pretutindenea are sa se indrepte dupa recerintiele populatiunei, carea participéza cu preferintia la ele. E sprijinitu.

Gull staruesce pentru stergerea §-ului, Rannicher pentru pastrarea lui.

Ne gruti u (Fekete). Invetiarea limbiloru e de ne aparata trebuintia pentru toti cetatienii statului. De aceea densulu priimindu § 18 cu adausulu propusu de Mitr. Siulutiu, aru dori inca unu adausu, cá adéca si in gimnasiile confessiunale tóte trele limbile sa fia studii obligate. Asimenea aru dori, ca universitatea séu academiile ce se voru infiintia, sa fia paritetice, cáci acumu limb'a romána d. e. o vede eschisa atátu dela academi'a din Sabiiu cátu si dela cea din Clusiu. Amendementulu lui dar e: In gimnasiile confessiunale, din care se priimescu alumnii absoluti la academi' séu universitati, cátu si in cele ale statului tóte trei limbile tierci sa fia studii obligate.

Amendementulu nu afla sprijinire.

C. Schmidt e in contr'a atotu ce nu se tine strinsu de legislatiune, si de aceea aru dori stergerea §-lui; de óre ce in sa pe venitoriu nu se voru mai infiintia numai scóle confessiunale, ci si altele, priimesce §. in form'a s'a. — Cerendu-se de tóte partile incheierea siedintiei, se alegu dintre vorbitorii insinuati Oberi si Branu de Lemény; cela accentuéza greutatea, ce o voru intemina scolarii obliganduse la trei limbi, cere stergerea §-ului, cest'a pastrarea lui din cuventu in cuventu.

Referintele Schuler Libloy pentru stergerea §-ului; reprezentantele regimului,

Rannicher pentru pastrarea lui, cáci nu e disarmonia, ci tocm'a bas'a si inceputulu comunicatiunei publice oficióse in tóte trei limbile.

Presiedintele reasuma si dupa o mica deshatere in privinti'a ordinei aduce amendementele la votare, dintre care 1) alu comitetului cade, 2) a lui Siulutiu cade cu 37 contr'a a 49 voturi. (Dintre Románi votasera contr'a Alduleanu, Bolog'a, Branu, Ladai, Moldovanu, Lad. Popu si Dr. Vasiciu,) 3) a lui Vasiciu cade; a 4) alu regimului reese neschimbatu.

In fine aduce Laszlofy si consocii o propunere pentru dessarcinarea asiá numeteloru capecie din Secuime din midlócele tierci, care propunere la proiectarea lui Zimmermanu se va tipari si se va publica.

Siedinti'a se 'nchide la 1³/₄ dupa ameadu.

Siedinti'a XXXVI,

tinuta Luni in 16[28 Septembrie 1863.

Protocolulu se citeasca in limb'a romána si se verifica. La ordinea dilei e §-ulu 19 din proiectulu regimului.

Eránosz marturisesce, ca partea I. a §-ului 19 e forte chiaru si multiamitoriu pentru toti, partea a dou'a inse afla, ca aru putea sterna indoeli si 'ngrijiri in acei credinciosi, cari nu vorbescu un'a din acele 3 limbi ale tierci. De aceea propune a se dice in partea a dou'a: tóte natiunile acestei tierci si tóte corporatiunile religiunare au voia de a-si duce protocólele bisericesci in limb'a loru propria. De altmintre suntu provocate, cá pentru inlesnirea administratiunei cerendu ex officio vre unu tribunalu séu oficiu comunalu séu municipalu sa dea estrasele din protocólele bisericesci in limb'a aceea, carea e limb'a tribunaleloru séu oficieloru comunali séu municipali. Amendementulu nu afla sprijinire.

Budacker. §ulu e forte liberalu, pentruca da voia fiecárei biserici a purta matriculele in limb'a s'a, dar si mai multu, elu si aceloru corporatiuni religiunare, care nu se folosescu de un'a din limbile tierci le permite a-si alege singure limb'a pentru ducerea protocóleloru. Si asiá §-ulu in tóta privinti'a e forte liberalu. Alta intrebare inse e, ca óre are statulu dreptu a se amestecá in acésta afacere? Densulu afla ca nu: cáci ducerea protocóleloru se face immediatu in interesulu comuneloru bisericesci, apoi biserica numai din placere comunica si statului datele respective din protocólele sele. Liberalitatea aceast'a paruta nu -lu póte amagi, cáci deca diet'a se va slobodi si la dictarea limbei penru protocólele bisericesci, prea lesne se póte intempra si la noi ceea ce s'a 'ntempratu in Ungari'a, ca majoritatea din dieta sa decida un'a limba óre care spre scopulu acest'a. De aceea cere stergerea totala a §-ului. Amendementulu afla sprijinire.

E. Herbert pledeaza pentru pastrarea §-ului. Dreptu argumentu, cátu de trebuintiose suntu protocólele, citeaza o multime de §§. din condic'a civila si penala. Pastrarea §-ului, si permitea dice este cu atát'a mai de lipsa, cáci cine scie n'aru potea plesni prin capu vreunui Archiereu, de a demandá ducerea protocóleloru in limb'a chinesica. (ilaritate, dar mai multu indignatiune.)

Conte Siulutiu. Partea antáiu se se pastréze, partea a dou'a inse sa remana a fara. Densulu aru dori ca bisericile sa duca protocólele numai pentru sine si statulu iar pentru sine; pentruca d. e. clerulu densulu e forte seracu si traiesce partea cea mai mare din lucrulu mániloru, si asiá lesne se aru putea intempra cá venindu d. e. unu preotu de-la câmpu sa botéze unu copilu se-si uite a-lu si improtocolá si asiá din caus'a acest'a sa fia pedepsitu preotulu din partea deregatorieie politice.

Fogarasu priimesce §-ulu neschimbatu nevedindu nici folosu pentru statu, neci paguba pentru biserica deaca se va sterge.

Baronu de Siagun'a dupa ce reflecta pre Herbert, espune in deductiune istorica, ca matriculele suntu forte vechi si se potu privi óre cum cá o proprietate bisericésca Biserica inse fára de a se mandri cu acést'a le da spre folosire si statului; de aci inse nu urméza, ca statulu aru avea dreptu de a-si arogá vreunu dreptu, fatia cu ducerea protocóleloru. Diet'a din 1847 au adusu unu articulu de lege, prin care se impune ducerea protocóleloru in limba aceea in carea cuvintéze preotulu; dar precum atunci, asiá si acum o astfelu de lege i se pare de prisosu; pentruca afara de biserica rom. cat. tóte celelalte biserici facu servitiulu dicescu in limb'a popóreloru respective. De aceea staruesce pentru stergerea §-lui intregu. (Bravo! voci: Schluss!) — Dintre vorbitorii insinuati se mai alegu Fabini si C. Schmidt.

Fabini in cuventu lungu espunendu corelatiunea intre biserica si statu si combatendu atátu suprematisarea statului din partea bisericeie, precumu a fostu in evulu mediu biserica romana cu cele doue spade (gladius spiritualis si materialis), cátu si suprematisarea bisericeie din partea statului, precumu e de exemplu in Russi'a cu Tiarulu-cere pastrarea §-lui.

C. Schmidt. E unu fenomenu curiosu a vedea pre vicariulu superintendentialu (Fabini) in disarmonia cu curatulu supremu (densulu) (ilaritate); inse trebuie sa combata pre Fabini, de óre ce §-ulu involvéza o violare a autonomiei bisericesci, carea pe mai tardiu póte avea consequentie triste pentru cleru. Apoi combate cu deosebire propunerea Metrop. Siulutiu, prin carea se marginesce de totu libertatea corporatiuniloru religiunare ce nu se folosescu de un'a din cele 3 limbi ale tierci; cáci ele se lasa la invoierea guvernului. Dar deca guvernulu nu se va invoi cu limb'a, ce si au alesu? (Asiá e! Bravo!) Sa se pastreze cu ori si ce pretiu autonomi'a bisericeloru. (Bravo!) (Va urmá.)

Sabiiu in 18 Septembrie. (Prospectu politicu.)

Cestiunea polona se pare a se apropiá de unu stadiu nou. Mesurile din parte Russiei in afara suntu dure, si inlaintru suntu mai multu decátu aspre. Cu tóte acestea cu deosebire Franci'a incepe a fi mai activa in caus'a Poloniloru, decátu se pareá a fi pána acum. Napoleonu III, dupa cum vedemu din o depesia dupa „Nation,” provóca pre Austri'a a luá o initiativa, firesce inca totu pe cale diplomatica, pecandu principiele Nadoleonu se dice a fi intr'o missiune politica la Londr'a. De se voru obligá si incátu aceste dóte poteri la o actiune mai departe, nu se scie. Destulu ca „Botschafter” scie sa ne impartiasca epistole dela diplomati mari de prin Paris, ca Franci'a la nici o intemprare nu va remanea izolata. Pentru ca dice mentiunat'a epistola, ca la o astfelu de intemprare afara de o aliantia cu Itali'a si Syedi'a, Franci'a ar mai sci surprinde lumea cu o flota chirasata, cum nu s'au mai vediatu nici odata. Angli'a, spune unu corespondinte alu lei Const. Oest. Zeitung din Londr'a, ca inca vrea sa necajésea pe Russi'a, numai nu prin resboiu. Se vede dar, ca Polonii trebuie sa-si mai prelungéscu patiinti'a. Murawieff, despre carele se dice ca va fi suspinsu din deregatori'a sea, continua intr'aceea crudimele sele.

Parasindu politic'a esterióra, ne indreptámu atentiunea asupra senatului imperialu, ai cáru membrii preste putinu se voru immulti prin deputatii transilvani, si insemnámu ca comitetulu de petitiuni alu acestui senatu au priimitu cea d' antáiu petitiune din Tirolulu italianu. Petitiunea e din partea unei comune, si se cere prin trénsa instituirea unei preturi in acea comuna, si din asta cauza i se adscribe insemnetate politica. Asemenea au sositu la senatulu imperi-

alu o petițiune din partea unei contese unguresci, carea se plânge asupr'a justiției din Ungari'a. — Amu amintitu inca despre dorinție politice unguresci, care sunt nisce pipaitóre ale situațiunei. Adi mai punemu inaintea publicului vre o cateva voci culesse din diaristic'a magiara, din care vedemu ca dorințiile de complanare devinu din ce in ce mai marcate. Asia „Sürgöny“ condamnă politic'a „cuvintelor semnificative“ cum suntu d. e. „patriotismu“ „oposițiune,“ elu dıce ca numai in urm'a acestei politici iau succesu lui Columbu „confederatiunei danubiane“ (Kossuth), a aduce Ungari'a unde se afla acum. Független recomanda sa se faca concessiuni de ambe parti, căci numai asiá se va ajunge o transacțiune. Problem'a dietei celei mai de aprópe ungare aru fi sa nu restituie nici ce au fostu inainte de 1848, nici ce au fostu la 1848, ci sa se straduiasca dupa o reinnoire a Ungariei corespundiátore cerințelor de fatia.

Sabiiu 19 Septembrie *)

Din mai multe parti ne au sositu incunoscintiari despre decurgerea conferințelor invetiatoresci. Noi insa, din causa momentosității lucrurilor, ce decurgu astadi in diet'a patriei nóstre, nefiindu in stare ale potea publicá in estensiunea lor, suntemu siliti si astadata numai estrativu ale impartasii publicului nostru.

Din tóte corespundințele câte le avem amána vedemu, ca cu mare dorinția acceptau dd. invetiatori pe coiegii loru dd. comissari scolastici, cu ce manifestatiuni de bucuria ii primeau, si pretutindenea cu ce placere via mai toti invetiatorii luasera parte la acele conferinție, ceea ce de ajunsu ne convinge despre zelulu invetiatorilor nostri. Ne aflámu in pozițiune placuta a aretá cu ocaziunea aceast'a publicului nostru, ca unii dintre DD. Parinti Protopopi, carii au datu mana de ajutoriu nunumai comitandu pru dd. comisari pána la locul unde erá sa fia conferinția spre ai presentá oficiulului politicu, ci luau si parte activa deslucindu prin cuvintári bine nimerite scopulu acestor conferinție. Conferințele se ncepeau totudeun'a cu rugatiuni catra atotu puterniculu Parinte cerescu, ele se tienura conformu prescrișelor din instructiunea pentru comisari, si convorbirile au fostu fórte cordiale si multiamitóre. Nea placutu fórte vediendu, ca invetiatorii nostri si facu atácea observari la cele, ce li s'au ivitu in restempulu diregatoriei lor, precumu si observari ca cumu s'aru putea delatur'a reulu. Unii dintre invetiatorii propusera, ca astfel de adunari ar trebui sa se faca si preste anu in fiecare protopopiatu baremu de 2-3 ori sub conducerea celui mai aptu dintre densii.

Din Uzonu si Clusiu ni se serie, ca si strainii, interesandu-se de acestu insti'utu luara parte la mai multe conferinție. La despartire vedemu pre toti invetiatorii ca unanimitate rugandu pre d. comissaru a esprime dorinția loru supremului inspectoratu scolaru, cá si pe anulu venitoriu sa se continue aceste conferinție. Din cele spuse credemu, ca rezultatulu primu alu acestor conferinție documentéza de ajunsu mesur'a nimerita in acésta cauza din partea inspectoratului supremu scolaru. Dée cerulu ! cá acestu institutu sprijinitu de tóte clasele poporului nostru, progresandu, se póta fi corespunditoriu intra tóte principiiloru din care a purcesu !

Varietati si noutati de di.

Opidulu Fagarasu prin p. n. resoluțiune din 14 Sept. a. c. s'a rádicatu la rangu de orasiu.

Jacob Grimm renumitulu filologu germanu a reposatu de curendu.

Focuri se insciințéza parte prin diare, parte pe cale private din Mou, apoi din mai multe sate de prin prejurulu Bistriței.

(Actu filantropicu) de Kövesy celu d'antáiu scamatoriu ambla prin tóte cetátile Tranniei si prin maiestriele sale aduna bani pentru cei lipsiti din Ungari'a. De astadata s' afla in Sabiiu.

Principatele romane unite.

Mari'a Sea Principele-Domnitoru alu Serbiei, exprimádu intentiunea de a trámite oficiari serbieni la castrele de la Cotroceni spre a urmári essercitiile militare ale armatei románe, Mari'a Sea Principele-Domnitoru a priimitu cu grábire dorinția Principelui Michaelu Obrenovici.

*) Vedi Nr. 78.

Red.)

Doi oficiari din armat'a serbiana, D. Colonelu Milovoiu Petrovici, colonelu de artileria si directore alu asiediemintelor militare din Craguevatiu, si D. Capitanu de statu-majoru Ivanovici, adjutante alu Ináltmei Sale Principelui Serbiei, au fostu insárcinati a veni sa asiste la manevrele din castrele de la Cotroceni. Acesti doi oficiari distinsi si-au primitu educatiunea militaria in Franci'a : D. Colonelu Petrovici cá elevu la scóla imperiale de artileria de la Metz si D. Capitanu de statu-majoru Ivanovici cá elevu alu scólei imperiale de statu-majoru din Paris.

Acesti doi oficiari au avutu onóre a fi reprezentanti Sambáta Principelui-Domnitoru de cátra D. Magasmovici, aginte alu Serbiei, si a dá Mariei Sele o scrisóre autografa din partea Principelui-Domnitoru alu Serbiei.

In acelasi timpu, D. Colonelu Petrovici a presentatu Principelui-Domnitoru din partea In. Sale Principelui Michaelu Obrenovici, cea d'antáiu pusca ghintuita, fabricata in asiediamintele militare din Craguevatiu. Mari'a Sea a esaminatu cu unu viu interesu acésta frumósa arma, care este cu perfectiune lucrata, si care póte rivalisá cu produsele marelor manufacturi de arme din ocidente.

Din ordinulu Principelui-Domnitoru D. Colonelu Petrovici si D. Capitanu de statu-majoru Ivanovici s'au asediatu in marele cuartiru-generalu alu castrelor de la Cotroceni, unde tóte inlesnirile li se voru dá spre a indeplini misiunea de care ei au onóre a fi insárcinati. „Buciumulu.“

Mai nou de-la dieta.

In siedinția de eri se espusera pe mass'a dietei diplom'a din 20 Oct. 1860 si patent'a din 26 Febr. 1861 in tóte trei limbile (cele romanesce tiparite cu litere cirilice) Diplomele suntu tiparite pe pergamentu, legate in catifea rosia si provideute cu sigilulu celu mare alu imperiului spendiuratu de ciucuri de aur. Rannicher referinte alu comisiunei insárcinate cu elaborarea proiectului de lege pentru inarticularea lor, cetesce acestu proiectu, apoi diplomele in limb'a germana, Laszlofy in cea magiara si Puscariu in cea romana. Eppulu Bar. de Siagun'a, comitele sasescu C. Schmidt, Puscariu, Pleker, Branu de Lemény, Mit. conte Siuluti si Zimmermann recomanda primirea lor, si asiá aceast'a urméza cu unanimitate.

„Correspondinția generala“ aude, ca p. n. rescriptu catra diet'a transsilvana pentru alegerea neamenata la Senatulul imperialu s'a tramisu din Vienn'a la Sabiiu in 28/16 Sept.

In siedinția de astadi, carea potemu dice, ca a fostu un'a din cele mai importante in sesiunea de fatia, s'au cetitu dóne rescripte imperatesci: unulu prin care Maiestatea Sea sanctionéza cu trei modificatiuni ne esentiale articulu de lege pentru inarticularea natiunei Románe si a confesiuniloru ei; altulu pentru dispozițiunile de lipsa spre a se alege din sinulu dietei cei 26. deputati cari dupa patent'a din 26. Fauru 1861. §. 6. se tramitu din partea Tranniei la senatulul imperialu. Dupa multe desbateri pro si contr'a, pentru cea dintáiu se insarcina comitetulu respectivu, care in terminu de 3 zile se prepare cele de lipsa, iar pentru a dóu'a se alege unu comitetu nou de 12 membrii, cari in tempu de 6 zile se elabore unu proiectu, care apoi dupa tiparirea si impartirea lui intre membrii dietei in terminu de 24 óre sa se si iea la desbatere. Ambele rescripte se cetira in tóte trele limbile si se priimira din partea dietei cu veneratiune si insufletire. Dupa aceste premisse dar diet'a cátu de curendu se va prolungi, deputatii si regalistii respectivi se voru duce pe acasa si in Sabiiu voru remané numai comitetele, ce voru fi de lipsa pentru elaborarea de proiecte.

In (24 Sept./6 Oct.) se va tiené siedinția lunaria a Comitetului Asociatiunei transsilvane.

Burs'a din Vien'a in 19 Sept. (1 Octobre.) 1860.

Metalicele 5%	76. 15	Actiile de creditu	189. 20
Imprumutulu nat. 5%	82. 10	Argintulu	110. 75
Actie de banca	792.	Galbinulu	5. 32